

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական
աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և
հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի դերը սաների
զարգացման գործում

Դաստիարակ՝ Արմինե Աղաջանյան

Մանկապարտեզ՝ «Գորիսի թիվ 7 ՆՈՒՀ» ՀՈԱԿ

2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն.....	3
2. ԳԼՈՒԽ 1. Նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններում Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի նպատակներն ու խնդիրները, դերը սաների զարգացման գործում	5
• Էքսկուրսիայի տեսակները	12
3. ԳԼՈՒԽ 2. Պարապմունք, «Էքսկուրսիա դեպի Գորիս գյուղ».....	15
• Պարապմունքի պլան	16
• Խթանման փուլ.....	17
• Իմաստի ընկալման փուլ.....	18
• Ֆիզկուլտ դադար	19
• Կշռադատման փուլ	19
• Տնօրենի և մեթոդիստի դիտարկումները	21
4. Եզրակացություն	23
5. Գրականության ցանկ	24

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Էքսկուրսիան այցելություն է դեպի տեսարժան վայրեր, թանգարաններ, բնություն՝ ուսումնական, կրթամշակութային նպատակներով: Էքսկուրսիայի էությունը կայանում է բացատրությամբ՝ ցուցադրության, շրջագայության մեջ: Այն ինչ սանը տեսնում, տպավորվում է նրա գիտակցության մեջ: Երեխաները բնությունից օժտված են հետաքրքրասիրությամբ: Նրանք սրտառուչ աշխուժություն են ցուցաբերում իրենց շրջապատող աշխարհի մասին տեղեկություններ ստանալիս: Դիտումների ընթացքում երեխաները հնարավորություն են ունենում ծանոթանալու և տեսնելու առարկան, երևույթը: Էքսկուրսիայի ժամանակ երեխաներին բնության մեջ պետք է ցույց տալ ամեն ինչ՝ ծառ ու ծաղկից մինչև բնապատկերները: Բացառիկ է զբոսանքների և էքսկուրսիաների ընթացքում անցկացվող դիտումների, զրույցների դերը: Դրանց շնորհիվ երեխաները անմիջականորեն ձուլվում են բնությանը, ձեռք բերում որոշակի գիտելիքներ: Երեխաների մեջ ձևավորվում է բնության գեղեցկությունը նկատելու ունակություն, հոգատար և խնայողական վերաբերմունք, վարքագծի ճիշտ դրսևորում բնության գրկում: Էքսկուրսիաները նպաստում են քրիստոնեական արժեհամակարգի ամրապնդմանը, ազգային գաղափարախոսության կրողականությանը: Դրանք ընդլայնում են աշխարհաճանաչողությունը, ձևավորում աշխարհայացք, հարստացնում են գիտելիքներ, զարգացնում՝ հետաքրքրասիրություն, դաստիարակում են սեր դեպի բնությունը, հուշարձանները, դեպի ընկերը և մարդը:

Երեխաների հետ էքսկուրսիաները անց են կացվում հաստատությունից դուրս: Էքսկուրսիաները որպես պարապմունքի ձև՝ անց են կացվում միջին և ավագ խմբերում: Փոքր խմբերում երեխաների համար պետք է կազմակերպել հատուկ պարապմունք-էքսկուրսիաներ խմբասենյակում դաստիարակի և դաստիարակի օգնականի հսկողությամբ:

Ըստ բովանդակության՝ էքսկուրսիաները բաժանվում են երկու տեսակի.

- Բնապատմական՝ ճանաչողական էքսկուրսիաներ (այգի, անտառ, լիճ և այլն)

- Էքսկուրսիաներ մեծահասակների աշխատանքին ծանոթանալու համար (դպրոց, գրադարան, թանգարան, հրշեջ բաժանմունք և տարբեր արդյունաբերական ձեռնարկություններ:

ԳԼՈՒԽ 1. ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ
ԷՔՍԿՈՒՐՄԻԱՆԵՐԻ և ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՅՑԵՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ,
ԴԵՐԸ ՍԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Մարդու դաստիարակության, դրսևորման, զարգացման գործում կարևոր տեղ է զբաղեցնում կրթօջախը՝ նախակրթարանը, որը սերտորեն փոխկապակցված է ծնող-հասարակություն կապի հետ: Նախակրթարանը անհնար է պատկերացնել առանց տարաբնույթ միջոցառումների: Տարաբնույթ միջոցառումների է էքսկուրսիան:

«Էքսկուրսիա» բառը (excursio) լատիներեն նշանակում է կոլեկտիվ ուղևորություն կամ արշավ տեսարժան վայրեր՝ գիտական, կրթական նպատակով:

Անհիշելի ժամանակներից մարդկությունը գնահատել է բնությունը և նրա մեջ տեսնում է ոչ միայն իր կերակրողին, այլև իմաստուն դաստիարակին:

Էքսկուրսիաների ընթացքում հիմքը դրվում է հայրենի բնության պատկերացումների վրա: Երեխաները ծանոթանում են գույների, հնչյունների, հոտերի ձևերի ողջ հարստությանը՝ զարգացման և փոփոխության մեջ: Նման ճանաչողության մեջ զգայական օրգանները որքան շատ են ներգրավված, այնքան ավելի շատ հատկանիշներ է երեխան յուրացնում ուսումնասիրվող առարկայի, երևույթի մասին և հետևաբար նրա պատկերացումները ավելի են հարստանում:

Այսպիսով՝ իրականացվում է զգայական զարգացում, որի հիման վրա առաջանում է մտքի երևակայություն, որի հիմնական տեսակներից է բնապահպանական կրթությունը: Էքսկուրսիաների առավելությունը այն է, որ դրանք երեխաներին հնարավորություն են տալիս բնական միջավայրում ծանոթանալ առարկաների և բնական երևույթների հետ: Ցանկալի է տարվա տարբեր ժամանակներում բնագիտական էքսկուրսիաներ անցկացնել նույն վայրերում երեխաներին ցույց տալու բնության մեջ տեղի ունեցող սեզոնային փոփոխությունները:

Էքսկուրսիան ավելի դժվար է անցկացնել, քան խմբային պարապմունքը, ուստի դրա հաջողությունը կախված է դաստիարակի և երեխաների մանրակրկիտ պատրաստվածությունից: Դաստիարակի պատրաստումը կայանում է էքսկուրսիայի

նպատակի որոշման և ծրագրի բովանդակության ընտրության մեջ: Դաստիարակը պլանավորում է էքսկուրսիան՝ ելնելով ծրագրի պահանջներից և շրջակա միջավայրի առանձնահատկություններից:

Որոշելով էքսկուրսիայի վայրը՝ դաստիարակը ընտրում է դրա լավագույն ճանապարհը՝ երեխաներին չհոգնեցնելու և չշեղելու նպատակով: Էքսկուրսիայի վայրի հեռավորությունը որոշելիս պետք է հաշվի առնել երեխաների առանձնահատկությունը և ֆիզիկական հնարավորությունները: Դեպի ընտրված վայր միակողմանի ճանապարհորդության տևողությունը միջին խմբում չպետք է գերազանցի 30 րոպեն: Այս դեպքում պետք է հաշվի առնել ճանապարհի առանձնահատկությունները, եղանակային վիճակը: Որքան էլ դաստիարակին ծանոթ լինի էքսկուրսիայի վայրը, անհրաժեշտ է գննել դրանից մեկ-երկու օր առաջ:

Այցելելով էքսկուրսիայի վայր՝ դաստիարակը նշում է երթուղին, գտնում անհրաժեշտ առարկաները, ուրվագծում է գիտելիքների բովանդակությունը և ծավալը, որպեսզի երեխաները ստանան տեղեկություններ էքսկուրսիաների առանձին մասերի անցկացման հաջորդականության մասին: Էքսկուրսիան հետաքրքիր լինելու համար դաստիարակը պետք է պատրաստի հանելուկներ, բանաստեղծություններ, ասացվածքներ, ստեղծի՝ խաղային իրավիճակներ: Երեխաների նախապատրաստումը սկսում է նրանից, երբ դաստիարակը սկսում է պատմել էքսկուրսիայի նպատակը:

Դաստիարակը երեխաներին հիշեցնում է փողոցում, անտառում, հասարակական վայրերում վարքի կանոնների մասին: Շրջագայության նախապատրաստվելիս պետք է ուշադրություն դարձնել երեխաների հագուստին, երեխաները պետք է հագնվեն հարմարավետ՝ ըստ եղանակի:

Էքսկուրսիայի համար դաստիարակը պետք է պատրաստի էքսկուրսիոն սարքավորումներ, հավաքված նյութերը բնության մի անկյունում տեղադրելու համար: Պետք է ներգրավվել դրա պատրաստման մեջ, դա օգնում է երեխաների մեջ հետաքրքրություն առաջացնել գալիք էքսկուրսիայի նկատմամբ: Էքսկուրսիայից առաջ դաստիարակը պետք է ուշադրություն դարձնի, թե ինչ նյութեր և սարքավորումներ պետք է հավաքի խմբում հետագա աշխատանքի համար:

Բնագիտական էքսկուրսիան ներառում է ներածական զրույց, կոլեկտիվ զրույց, կոլեկտիվ դիտարկում, երեխաների անհատական ինքնուրույն դիտարկում բնապատմական նյութի հավաքում:

Երեխաներին էքսկուրսիայի վայր բերելով պետք է անցկացնել կարճ զրույց և զրույցի ընթացքում հիշել դրա նպատակի մասին: Էքսկուրսիայի հիմնական մասը կոլեկտիվ դիտարկումն է, որի ընթացքում լուծվում են էքսկուրսիայի բոլոր հիմնական խնդիրները: Դաստիարակը պետք է օգնի երեխաներին նկարել և գիտակցել առարկաների և երևույթների բնորոշ գծերը: Դա կատարելու համար պետք է օգտագործել տարբեր տեխնիկական հարցեր, հանելուկներ, համեմատություններ, խաղեր, բացատրություններ և պատմություններ: Ճանաչողական գործունեության մակարդակին նպաստում են մանկավարժների կողմից առաջարկող զրույցների տարբերը և տրամաբանական առաջադրանքները. օրինակ «Ինչո՞վ է այս այգու եղևինն նման ձեր այգու եղևնուն»: Ցանկալի է օգտագործել հենց դրանք, որոնք էլ խթանում են երեխաների հույզերն ու զգացմունքները: Երեխաներին կարելի է հարցնել, թե ինչ բարի խոսքեր պետք է ասել այգու ծաղիկներին, ինչ ցանկություններով դիմել փետրավոր ընկերներին:

Էքսկուրսիայի ընթացքում անցկացվող դիդակտիկ խաղերը պետք է ուղղված լինեն նախադպրոցականներին բնական առարկաներ նկատմամբ ակտիվ, էկոլոգիապես գրագետ դիրքորոշում ցուցաբերելու հնարավորություն տալու վրա:

Թեմաները կարող են լինել.

- «Օգնի՛ր բնությանը»
- «Մի՛ աղտոտիր»
- «Կազմակերպել ծառատունկ» և այլն:

Փոքր բնապահպանական միջոցառումները ընդլայնում են շրջակա միջավայրի պատպանության փորձը, առաջացնում ակտիվ և ինքնուրույն տրամադրվելու ցանկություն: Կարևոր տեղ է հատկացվում էքսկուրսիաներին վերաբերվող հարցեր-առաջադրանքներին, որոնք հնարավորություն են տալիս երեխաներին դիտարկել

առարկան և այն համեմատել այլ առարկաների հետ, գտնել տարբերություններ և նմանություններ, կապ հաստատել տարբեր բնական երևույթների միջև:

Առարկան դիտարկելիս պետք է նկատի ունենալ, որ երեխաների գիտելիքները ուժեղ կլինեն միայն այն դեպքում, եթե դրանք ստացվեն բուրբ զգայարանների ակտիվ աշխատանքի արդյունքում: Հիմնական մասի վերջում երեխաներին հնարավորություն է տրվում բավարարել իրենց հետաքրքրասիրությունը անհատական անկախ դիտարկումների և բնապատմական նյութերի հավաքագրման մեջ: Սակայն չպետք է մոռանալ բնության պահպանության մասին, նյութերի հավաքագրումը պետք է խստորեն սահմանափակվի և իրականացվի դաստիարակի ղեկավարությամբ կամ անմիջական մասնակցությամբ: Երեխաների հանգստի ժամանակ պետք է անցկացվեն խաղեր և խաղային վարժություններ:

Ստեղծագործական առաջադրանքները թույլ են տալիս երեխաներին արտահայտել իրենց տպավորությունները, ցույց տալ իրենց վերաբերմունքը բնական աշխարհի նկատմամբ: Այսպիսով՝ էքսկուրսիաները օգնում են ընդլայնել երեխաների պատկերացումները էկոլոգիական համակարգերի (այգիներ, ջրամբարներ) մասին, պատկերացումներ կազմել նրանց «կյանքի» մասին ողջ տարվա ընթացքում, դիտարկել, թե ինչ փոփոխություններ են տեղի ունենում յուրաքանչյուր օբյեկտի հետ՝ կախված եղանակից, սովորել սիրել և պաշտպանել շրջակա միջավայրը:

Կրտսեր երկրորդ խմբից սկսած նպատակային զբոսանքներն են անցկացվում շրջակայքում և դրա սահմաններից դուրս՝ ըստ հասանելիության: Հաշվի առնելով մանկապարտեզի բնական միջավայրը, ամենավառ եղանակային բնական երևույթները, երեխաների հնարավորությունները, նրանց հետ կատարված աշխատանքը՝ դաստիարակը որոշում է, թե ուր պետք է գնան և ինչ պետք է տեսնեն: Նպատակային զբոսանքները ի տարբերություն էքսկուրսիաների, կարճատև են: Դրանց շնորհիվ լուծվում են փոքր քանակությամբ առաջադրանքներ: Երեխաները ծանոթանում են որոշակի եղանակային բնական վառ երևույթների հետ (բնադրող թռչուններ, սառույցի հալում):

Մանկավարժները պետք է գտնեն տարբեր տեսակի ֆիզիկական ակտիվության հաջող համադրություն, հանգստի հետ հաշվի առելով տարածքի պայմանները, երեխաներին պետք է սովորեցնել կողմնորոշում սովյալ տարածքում: Ճամփորդություններին կարող են մասնակցել երաժշտական ղեկավարը և բուժքույրը: Կազմվում է ուրվագիծ, որը ցույց է տալիս, թե որ խմբի հետ է իրականացվում ուղևորությունը և ինչ հեռավորության վրա, մեկնման վայրն ու ժամը, երթուղին: Քայլարշավների համար անհրաժեշտ է երեխաներին կազմակերպել այնպես, որ նրանք կարողանան քայլել ոչ միայն գույգերով, այլև ազատ՝ 3-4 հոգանոց խմբերով: Պետք է ճանապարհին չլինեն խոչընդոտներ, որպեսզի երեխաները քայլեն ազատ: Անհրաժեշտ է ամեն քայլի ժամանակ գտնվել երեխաների մոտ, մարզել բոլոր տեսակի հիմնական շարժումները՝ դրա համալ օգտագործելով բնական պայմանների համադրություն՝ հատուկ օժանդակ միջոցներով:

Օրինակ՝

1. Քայլել երկու գծերի արանքով,
2. Գնդակը զցել վերև և բռնել այն երկու ձեռքերով,
3. Հասնել քարին,
4. Գնդակը մոտեցնել, կանգնել քարի վրա,
5. Ցատկել գույգ ոտքով:

Զբոսանքի ընթացքում երեխաների հետ պետք է կազմակերպել բնական նյութի հավաքածու, որը կարող է օգտագործվել պարապմունքի ժամանակ ձևավորման աշխատանքների ընթացքում:

Ճամբար ստեղծելիս կարելի է ապահովել հեռախոսային կապ, իսկ ճամբարի տարածքը սահմանափակել դրոշներով, ծաղիկներով և այլն: Փոքրածավալ զբոսաշրջություն կազմակերպելիս պետք է միջոցներ նախատեսել երեխաների կյանքի և առողջության պաշտպանությունն ու անվտանգությունն ապահովելու նպատակով:

Էքսկուրսիայի ընթացքը կազմված է երեխաների առջև ծառայած կրթական խնդիրներից: Դաստիարակը պետք է հիշի էքսկուրսիայի պլանը, դրա հիմնական առաջադրանքները և պարզի, թե արդյոք բոլոր երեխաները սովորել են, արդյոք կարող

են պատասխանել բոլոր հարցերին: Եթե ինչ-որ բան մնում է նրանց համար անհասկանալի, ապա նրանք պետք է հարցեր ուղղեն իրենց դաստիարակին:

Էքսկուրսիայի արդյունքների հիման վրա երեխաները պատրաստում են բանավոր զեկույցներ, ալբոմներ և նկարներ:

Գուցե դժվաչ է չափազանցեցնել մանկապարտեզում քայլելու կարևորությունը, բայց ուղևորության ժամանակ երեխաները ակտիվորեն շարժվում են, թարմ օդ շնչում, ինչը օգտակար է երեխաների առողջության, ֆիզիկական և մտավոր զարգացման համար: Դրա համար անհրաժեշտ է քայլել պատշաճ և կազմակերպված ձևով:

Ոչ բոլորը գիտեն, որ մանկապարտեզում զբոսանքի կազմակերպումը պարտադիր է օրենքով կարգավորվող մանկապարտեզի աշխատողների համար: Սանիտարական նորմերի վերաբերյալ ցանկացած պետության նորմատիվ փաստաթղթերը, որպես կանոն՝ պարունակում են մանկապարտեզում զբոսանքի տվողությունը, դրա կառուցվածքը, ձմռանը ջերմաստիճանի սահմանափակումները (սովորաբար առաջարկվում է մինչև 4 տարեկան երեխաների համար զբոսնել- 15°C ջերմաստիճանի դեպքում, 6տ. համար-20°C ջերմաստիճանում):

Մանկապարտեզում առկա են նախօրոք պլանավորված թեմատիկ զբոսանքներ: Ի վերջո մանկապարտեզում զբոսանքները, էքսկուրսիաները կրթական ծրագրի մի մասն են, քանի որ խմբում պարապմունքներն են անցկացվում, միակ տարբերությունն այն է, որ այն անցնում է ավելի ազատ ձևով, ինչը թույլ է տալիս երեխաներին կորցնել զգացմունքային և հոգեկան ստրեսը:

Զբոսանքը շատ կարևոր պահ է մանկապարտեզում, երեխաների կյանքում, բնական պայմաններում մարմնի վրա կոփող ազդեցություն ունենալու, նախադպրոցական տարիքի երեխաների ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը բարձրացնելու համար, օպտիմալացնելու երեխաների շարժիչ գործունեությունը, խթանելու ճանաչողական, խոսքային, գեղարվեստական, սոցիալական և անձնական զարգացում:

Զբոսանքի առաջադրանքները՝

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության կայքում զբոսանքի բովանդակության պահանջները. զբոսանքը պետք է կազմված լինի հետևյալ կառուցվածքային տարրերից.

- Դիտարկում,
- Աշխատանքային առաջադրանքներ,
- Երեխաների ինքնուրույն գործունեություն,
- Բացօթյա սպորտային խաղեր, սպորտային վարժություններ:

Դիտարկումները պլանավորելիս դաստիարակը ընտրում է երեխաների ուշադրությունը դիտարկման վրա կենտրոնացնելու մեթոդներ (անակնկալ պահ, հանելուկներ), մտավոր գործունեության ակտիվացման մեթոդներ (որոնողական հարցեր, գործողություններ, համեմատություններ, երեխայի փորձի օգտագործում):

Զբոսանքի առաջատար տեղն են զբաղեցնում խաղերը՝ հիմնականում շարժական: Դրանք զարգացնում են տարրական շարժումները, թուլացնում են հոգեկան սթրեսը, զբոսանքի ժամանակ միացնում ենք բացօթյա խաղերը՝ 2-3 խաղ բարձր շարժունակությամբ, 2-3 խաղ ցածր և միջին շարժունակությամբ, ակտիվությունը չափը կախված է երեխաների նստած լինելու չափից:

Զբոսանքի ժամանակ կազմակերպվում են տարբեր շարժախաղեր, որն զբոսանքը դարձնում է ավելի ինտենսիվ և հետաքրքիր:

Զբոսանքի ժամանակ երեխաները հայտնվում են մի աշխարհում, արդեն ծանոթ, բայց փոխվող՝ կախված տարվա եղանակներից և կլիմայական պայմաններից: Զբոսանքի ընթացքում մեր նպատակն է լուծել միանգամից մի քանի խնդիր, զարգացնել ոչ միայն ֆիզիկական հմտությունները, այլև զբոսանքի նկատմամբ երեխաների բարոյական և հուզական հետաքրքրությունը: Զբոսանքի ժամանակ անհրաժեշտ է մանրամասնել գիտելիքները տարբեր երևույթների մասին (անձրև է գալիս, կատուն լվանում է թաթը, եկեք գնանք բլուր և այլն), զարգացնել մեծահասակներին լսելու ունակությունը և կատարել շարժումներ՝ կախված նրա պահանջներից:

Էքսկուրսիայի տեսակները

Այցելություն-էքսկուրսիաներ

Դեպի թանգարաններ ու պատկերասրահներ այցելություն-էքսկուրսիաներ կազմակերպելիս դաստիարակները նախապես վարում են փոքրիկ զրույց և այդ ընթացքում մշտապես շեշտադրում այն միտքը, որ աշխատանքի շնորհիվ ստեղծված արվեստի գեղեցիկ ստեղծագործությունները ի գործու են փոխել մարդուն, դարձնել նրան ավելի բարի և համարձակ:

Ենթադրվում է, որ արվեստին ու նրա ուղղություններին անմիջականորեն առնչվող էքսկուրսիաները այցելություններ են դեպի մշակույթի տարբեր օջախներ, թանգարաններ, պատկերասրահներ, ցուցահանդեսներ, թատրոններ: Ընդհանուր առմամբ էքսկուրսիաները կոչված են արթնացնելու երեխաների հետաքրքրությունները և խթանելու նրանց ստեղծագործական ակտիվությունը: Էքսկուրսիայից քաղած արդյունքը մեծ մասամբ կախված է դրանց կազմակերպման և իրականացման որակից, ինչպես նաև այն հանգամանքից, թե դաստիարակը որքանով է այն հետաքրքիր և օգտակար դարձնում:

Աճող սերնդին բնության անգուգական գեղեցկություններին ծանոթացնելու լավագույն միջոցներն են նպատակային էքսկուրսիաները:

Զբոսանքն ունի մեծ նշանակություն երեխաների զարգացման համար: Զարգանում են մտավոր կարողությունները և դիտողականությունը, որպեսզի շատ նոր տպավորություններ և գիտելիքներ ստանան շրջակա միջավայրի մասին, ծանոթանան բնության սեզոնային փոփոխությունների առանձնահատկություններին, նկատեն տարբեր երևույթների միջև կապերը, տարրական կապ հաստատեն բնության երևույթների միջև:

Այն հնարավորություն է տալիս երեխաներին ծանոթացնել հայրենի քաղաքին, նրա տեսարժան վայրերին, մեծահասակների աշխատանքին, ովքեր ծառեր են տնկում նրա փողոցներում, ասֆալտապատում ճանապարհները և

այլն: Բավարարում է երեխայի շարժման կենսաբանական կարիքը, իսկ երեխաների շարժումները մեծացնում են նյութափոխանակությունը, արյան շրջանառությունը, բարելավում է ախորժակը: Երեխաները զարգացնում են շարժիչ հմտություններն ու կարողությունները, ամրացնում մկանային համակարգը: Զբոսանքի ժամանակ լուծվում են մտավոր, բարոյական, ֆիզիկական, աշխատանքային և գեղագիտական դաստիարակության խնդիրները:

Զբոսանքի ժամանակ բացօթյա խաղեր

Զբոսանքի ժամանակ բացօթյա խաղը մեծ նշանակություն ունի երեխայի կյանքում և դաստիարակաի կողմից համարվում է կրթության և ֆիզիկական զարգացման կարևոր տարր: Խաղում երեխան ընկալու և ճանաչում է իրեն շրջապատող աշխարհը, զարգացնում՝ բանականությունը, ձևավորում երևակայություն, խոսք, սոցիալական որակներ: Խաղի կանոնների գիտակցված իրականացումը ձևավորում է կամք, զարգացնում ինքնաստիքապետում, տոկունություն, իր գործողությունները, վարքագիծը կառավարելու կարողությունը: Խաղը ձևավորում է այնպիսի անձնական որակներ, ինչպիսիքն են ակտիվությունը, ազնվությունը, կարգապահությունը, արդարությունը:

Ելնելով դրանից աշխատանքի նպատակն է երեխաների մեջ սերմանել հետաքրքրություն և սեր դեպի բացօթյա խաղերը, համախմբել շարժիչ հմտությունները և բարելավել երեխաների առողջությունը:

Բացօթյա խաղեր կազմակերպելիս երեխաները զարգացնում են ճիշտ տարրական պատկերացումներ շրջապատող աշխարհի մասին, հիմք են դնում աշխարհայացքի հետագա ձևավորմանը, դաստիարակում է աշխատասիրություն, ձևավորում են հաղորդակցական հատկություններ, թիմում խաղալու և միասին աշխատելու կարողություն, սեր իրենց հայրենի հողի նկատմամբ: Խաղի ընթացքում զտվում ու խորանում են երախաների գիտելիքներն ու գաղափարները: Շարժական խաղի մեջ այս կամ այն դերը

կատարելու համար երեխան պետք է իր միտքը վերածի խաղային գործողության: Երբեմն երեխայի ներկայացվածությունը անբավարար է, նրա գիտելիքները համարելու կարիք կա: Երեխան հարցեր է տալիս դաստիարակին: Պատասխանելով դրանց՝ դաստիարակը խաղի ընթացքում լսում է խոսակցությունները, օգնում խաղացողներին համաձայնություն և փոխըմբռնում հաստատել: Այսպիսով խաղը ոչ միայն ամրապնդում է երեխաների արդեն գոյություն ունեցող գիտելիքներն ու պատկերացումները, այլև հանդիսանում է ակտիվ ճանաչողական գործունեության տեսակ, որի ընթացքում դաստիարակի ղեկավարությամբ նրանք ձեռք են բերում նոր գիտելիքներ: Ընդհանուր առմամբ էքսկուրսիաները կոչված են արթնացնելու երեխաների հետաքրքրությունները և խթանելու նրանց ստեղծագործական ակտիվությունը: Միառժամանակ դրանք օգնում են ընտրել արվեստի որևէ ճյուղ, մասնակցել որևէ ստեղծագործական խմբակի և լրջորել զբաղվել գեղարվեստական գործողությամբ:

Էքսկուրսիայից քաղված արդյունքը մեծ մասամբ կախված է դրա կազմակերպման և իրականացման որակից, ինչպես նաև այն հանգամանքից, թե դաստիարակը որքանով է այն հետաքրքիր ու օգտակար դարձնում:

Նպատակային էքսկուրսիաների ժամանակ է, որ երեխաների առաջ բացահայտվում է շրջակա աշխարհի գեղեցկության մի նոր երանգ, և նրանց մեջ արթնանում են ուրախությունը, հուզմունքը և գմայլանքը:

Գեղեցիկի մասին բառերը տեղ են հասնում միայն այն ժամանակ, երբ մարդը սրտով է զգում դրանք:

ԳԼՈՒԽ 2. ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ
«ԷՔՄԿՈՒՐՄԻԱ ԴԵՊԻ ԳՈՐԻՍ ԳՅՈՒՂ»

Հայտարարություն ծնողներին.

Մի րեկի ծնողներ, մենք կազմակերպում ենք էքսկուրսիա դեպի հին Գորիս (Գորիս գյուղ) պատմամշակութային վայր: Խնդրում ենք ձեր ակտիվ մասնակցությունը, աջակցությունը և պարտադիր ներկայությունը:

Խնդրի հեշտ լուծման համար խնդրում եմ հանդիպում կլոր սեղանի շուրջ:

Քննարկել անցկացվելիք պարապմունքը, որը նախատեսվել է իմ կողմից էքսկուրսիայի ձևով: Ծնողներին մանրամասն ներկայացնել իմ կողմից անցկացվելիք պարապմունքի վայրը և ծնողների հետ քննարկել այն կետերը, որոնք պետք է իրականացվեն:

- էքսկուրսիայի վայր հասնելու համար ինչ տրանսպորտային միջոց է անհրաժեշտ:
- Երեխաների անվտանգությունը ապահովելու համար բոլոր ծնողների ներկայությունը պարտադիր է:
- Առաջարկել ծնողներին իրենց հետ վերցնել փոքրիկ նախաճաշիկներ և ջուր երեխաների համար:
- Որոշել ժամը և տեղեկացնել այն տեղի մասին, որտեղ պետք է անցկացնել մեր էքսկուրսիան:

Պարապմունքի պլան

Պարապմունք	Խումբ	Թեմա	Տևողություն
Ինտեգրված պարապմունք Տեսլը- ուսուցողական	4-5 տ. միջին խումբ	«Էքսկուրսիա դեպի Գորիս գյուղ»	20-25 ր.

Նպատակը	<p>Զարգացնել սեփական անձի և շրջակա միջավայրի մասին պատկերացումները:</p> <p>Նպաստել իմացական գործընթացների, ճանաչողական հետաքրքրությունների հաղորդակցման հմտությունների զարգացմանը:</p> <p>Ձևավորել ազգային արժեքների վերաբերյալ տարրական պատկերացումներ:</p>
Ակնկալվող վերջնարդյունքներ	<p>Երեխան պետք է ճանաչի հայրենիքի որոշ տեսարժան վայրեր, ճանաչի դրոշը, զինանշանը, օրհներգը, մի քանի հայ նշանավոր գործիչների, ցուցաբերի անվտանգ վարքագիծ:</p> <p>Պարապմունքի արդյունքում երեխայի մեջ պետք է ձևավորվի գեղագիտական ճաշակ, դաստիարակվի սեր դեպի հայրենի ծննդավայրը:</p>
Կարողունակությունը	<ol style="list-style-type: none"> 1. Լեզվական և հաղորդակցական 2. Ճանաչողական և մոտիվացիոն 3. Մշակութային

Կապը նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի հետ`	Ի (բ, գ), ԽՀ (հ), Շ (ա, ժգ), ԻԱԱ (գ, ը):
Անհրաժեշտ պարագաներ	Ջուր, եղանակին համապատասխան հագուստ
Մեթոդները	«Դիտում» և «Զրույց»

ԸՆԹԱՑՔԸ

Առավոտյան հանդիպում- Ողջունել երեխաներին, մի փոքր խոսել օրվա մասին`
օգտագործելով դաստիարակի հորինած հանելուկներից, երեգել «Գորիս» երգը:

Խթանում- Հիմա, սիրելի՛ երեխաներ, ես ձեզ կառաջարկեմ հանելուկ:

Ի՞նչ ենք հանձնում մեկս մեկին

Ավանդաբար` որդուց որդի,

Ծնողից էլ թանկ, հարազատ,

Ուր ապրում ենք` անհոգ, ազատ:

(Հայրենիք)

Հարցեր

- Ապրե՛ք, երեխանե՛ր: Իսկ ինչպե՞ս ենք անվանում մեր հանրապետությունը:
- Ի՞նչ է նշանակում Հայաստան բառը մեզ համար:
- Ո՞րն է մեր մայրաքաղաքը:

- Ո՞րն է մեր հարազատ քաղաքը, որտեղ մենք ապրում ենք:
- Այո՛, երեխանե՛ր, հայրենիքը մենք ենք, հայրենիքը մեր դրոշն է, մեր զինանշանն է, հայրենիքը մեր հողն ու ջուրն է, մեր Սյունյաց աշխարհը, մեր հայրկին ու մայրիկը, մեր տատիկն ու պապիկը:

Իմաստի ընկալում- Տեսե՛ք, մենք եկել ենք այնպիսի վայր, որը կոչվում է Հին Գորիս կամ Գորիս գյուղ: Երեխանե՛ր, տեսնում եք՝ ի՞նչ հրաշք գեղեցկություն ունի մեր Գորիս գյուղը, ինչպիսի՛ ժայռեր: Այստեղ մարդիկ ապրել են քարանձավներում, զբաղվել են հողագործությամբ, անասնապահությամբ: Հայ ժողովուրդը աշխատասեր և բանիմաց ազգ է:

Երեխաներին մի փոքր պատմեցի Ակսել Բակունցի մասին և տեղեկացրի, որ մեր մանկապարտեզի անվանումը հենց Ակսել Բակունցի «Ալպիական մանուշակ» պատմվածքից է: Երեխանե՛ր, այսօր էքսկուրսիայի ետդարձի ճանապարհին ծաղիկներ կդնենք Ակսել Բակունցի հուշարձանին:

Այո՛, երեխանե՛ր, եկեք շնորհակալ լինենք Աստծուց, որ ծնվել ենք հենց այս փոքրիկ քաղաքում: Մենք ուրախ ենք, որ ապրում ենք Սերո Խանգաղյանի Գորիսում, երջանիկ ենք, որ Ակսել Բակունցի «Կյորեսի» ժառանգորդներն ենք, մենք հպարտ ենք, որ Գարեգին Նժդեհի ազատագրած Զանգեզուրում ենք ապրում, որ ծնվել ենք Գուսան Աշոտի Սյունյաց սարերում:

«Հայ լինելը պատիվ է, իսկ Սյունեցի լինելը՝ տիտղոս»։ Նժդեհի այս թևավոր խոսքը ոգեշնչում է յուրաքանչյուր սյունեցու: Յուրաքանչյուր սյունեցի գիտակցում է իր կարևորությունը հայ ազգի պատմության և հայոց պետականության գոյության հարցում: Գորիսեցին հավատարիմ ընկեր է, «Նամուս»-ով մարդ, հայրենասեր հայ և հյուրասեր սյունեցի, բայց նաև կոպիտ է, կոշտ իր «քերծերի» պես, սակայն այդ կոշտ խոսքի մեջ թաքնված է նուրբ ու զգայուն սիրտ: Գորիսյան բարբառը մեղրածոր է, գրավիչ, գեղեցիկ ու հնչեղ, կոշտ է, բայց ջերմ, պարզ է, բայց խորիմաստ:

Իսկ հիմա, երեխանե՛ր, եկեք միասին ծնողների հետ երգենք «Ալպիական մանուշակ» երգը:

Հուշը ցողի նման գտել է քեզ Ալպիական իմ մանուշակ
Մերը շողի նման արև ես, տենչում է քեզ, կանչում է քեզ,
Մանուշակնե՛ր, այնքան հուշեր ես չեմ կարող ձեզ չերգել,
Մանուշակնե՛ր, ամնար հուշեր, ինչպես կարող եմ ձեզ չհիշել:

Որտե՞ղ ես, ի՛մ մանուշակ, ի՞նչ հող է քեզ գուրգուրում,
Ո՞ւմ աչքն է քեզ համբուրում, Ալպիակա՛ն մանուշակ,
Առանց քեզ մեր ձորերում գետակն էլ չի կարկաչում,
Ոչ մի հույս էլ տուն չի կանչում:

Ֆիզկուլտ դադար.

Իսկ հիմա նորից կազմենք մի մեծ շրջան, խաղանք «Փոխանցի՛ր կծիկը» խաղը, և յուրաքանչյուրս գեկ բառով նկարագրենք մեր չքնաղ Գորիս գյուղը:

Ծնողները շարժվեցին, մի մեծ շրջան կազմեցին,
Փոքրիկները շարժվեցին, փոքրիկ շրջան կազմեցին,
Արագ-արագ պտտվեցին,
Իրար ուրախ ողջունեցին (ծափերով):

Կիրառեցի «Դեմ առ դեմ» մեթոդը:

Կշռադատում- Խաղից հետո անցկացրի փոքրիկ վիկտորինա ծնողների և երեխաների հետ: Բաժանեցի չորս խմբի և յուրաքանչյուր խմբին տվեցի նախօրոք կազմված 5 հարց:

1. Ի՞նչ է խորհրդանշում Հայաստանի Հանրապետության դրոշը:
2. Ո՞վ է Գարեգին Նժդեհը:

3. Ինչո՞ւ է կոչվում Ջանգեզուր (ծնողների համար):

4. Ո՞վ է Ակսել Բակունցը:

5. Ո՞ր մարզում ենք մենք ապրում:

Շնորհակալություն հայտնեցի բոլորին ակտիվ մասնակցության համար, խնդրեցի ծնողներին իրենց երեխաների հետ շարժվել դեպի Ակսել Բակունցի տուն-թանգարան, որպեսզի ծաղիկներ դնենք մեծն գրողի հուշարձանին:

Օրվա երկրորդ կեսին աշխատանքը շարունակեցինք խմբասենյակում, հանձնարարեցի երեխաներին էքսկուրսիայից ստացած տպավորությունները պատկերել թղթի վրա:

Տնօրենի և մեթոդիստի դիտարկումները

Պարապմունքին՝ որպես դիտարկող, ներկա էին նաև հաստատության տնօրենը և մեթոդիստը:

Ներկայացնենք նրանց դիտարկումները:

ՏՆՕՐԵՆ՝ Կ. Մինասյան

Դաստիարակը միանշանակ կարողացել է հասնել պարապմունքի նպատակներին: Էքսկուրսիայի համար ընտրված էր հարմար և անվտանգ վայր: Տեսանելի էր ճիշտ պատրաստվածությունը և անհրաժեշտ իրերի առկայությունը:

Դաստիարակի կատարած աշխատանքն ուղղված էր երեխաների մեջ հայրենասիրություն առաջացնելուն, Գորիսի գեղատեսիլ վայրերից մեկին ծանոթացնելուն, մեր ծննդավայրի կարևորությունն ու անփոխարինելիությունը սերմանելուն:

Երեխաներ շատ ակտիվ էին, պատասխանում էին դաստիարակի հարցերին, սիրով և հետաքրքրությամբ լսում էին դաստիարակի պատմած պատմությունները:

ՄԵԹՈԴԻՍՏ՝ Գ. Ղազարյան

Դաստիարակն ընտրել էր շատ հետաքրքիր թեմա, հետքքրքիր էր նաև այն, որ պարապմունքին մասնակից էր արել արել խմբի բոլոր ծնողներին: Ընտրված վայրը գեղագիտական մեծ հաճույք պատճառեց և՛ մեծերին, և՛ փոքրերին: Դաստիարակը խթանման փուլը սկսեց հանելուկով և մի քանի հարցերի միջոցով երեխաների մոտ վեր հանեց անցած պարապմունքներից ստացած գիտելիքները հայրենիքի մասին:

Շատ գեղեցիկ ներկայացրեց մեր հին Գորիսը՝ իր գեղատեսիլ և պատմական նշանակություն ունեցող վայրերով: Պարապմունքի ընթացքում դաստիարակը կիրառեց «Դեմ առ դեմ» մեթոդը խաղի ընթացքում: Այդ խաղի ընթացքում երեխաները ծանոթացան խմբի ծնողների հետ, իսկ ծնողները խմբի երեխաների հետ: Կշռադատման փուլում ինձ շատ դուր եկավ դաստիարակի հնարը՝ ծնողների համար նախապես նախապատրաստված ծրարներ, որտեղ գետեղել էր հայրենիքի և հին

Գործիսի մասին հարցեր: Հարց ու պատասխանը անցավ շատ հետաքրքիր մթնոլորտում: Երեխաները շատ ակտիվ էին, մեկը մյուսին հերթ չտալով՝ ծնողների հետ միասին պատասխանում էին հարցերին: Իհա՛րկե, դաստիարակը կարողացավ հասնել իր նպատակին և հասցրեց իրագործել իր առջև դրված խնդիրները: Պարապմունքը ինտեգրված պարապմունք էր, դաստիարակը օգտագործել էր ճիշտ և արդյունավետ մեթոդներ: Անցկացված պարապմունքը գերազանց էր:

Ինձ շատ դուր եկավ պարապմունքի վերջում դաստիարակի մեջբերումը մեծն աշուղ՝ Գուսան Աշոտի խոսքերը, որը հատկապես ուղղված էր ծնողներին.

Մըր ծյորը դունըդատուն օջախ ա,

Ա՛յ հրևան, այ խալխ,

Տուս չըտառնաք էս ծորան

Մըր ծորերնա մեր բախտը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Վերը նշվածից եկա հետևյալ եզրակացության.

Էքսկուրսիայի էությունը կայանում է բացատրությամբ՝ ցուցադրության, շրջագայության մեջ: Հետազոտական աշխատանքի ժամանակ, վերլուծելով իմ գործունեությունը, եկա այն եզրակացության, որ էքսկուրսիաները շատ են օգնում երեխաների ինքնաարտահայտման, ինքնադրսևորման հարցերում: Էքսկուրսիայի ընթացքում դաստիարակը պետք է սաների մեջ հետաքրքրություն առաջացնի դեպի առարական, որպեսզի սանը անհրաժեշտ ուշադրությամբ դիտի այն: Հայրենագիտական աշխատանքների կազմակերպման լավագույն ձևը էքսկուրսիան է: Էքսկուրսիաները հնարավորություն են տալիս, որ զարգանա երեխաների ինքնուրույնությունը, որի շնորհիվ կլուծվեն նաև ինքնիրացման խնդիրները, իսկ ուսումնական գործընթացը կլինի ավելի բովանդակալից և հետաքրքիր: Արդյունավետ է թեմատիկ էքսկուրսիաների կազմակերպումը, այդ ընթացքում մշտապես շեշտադրվում է այն միտքը, որ աշխատանքի շնորհիվ ստեղծված արվեստի գեղեցիկ ստեղծագործությունները ի գորու են փոխել մարդուն, դարձնել նրան ավելի լավը, բարի ու համարձակ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Մանկապարտեզի միջին խումբ (4-5 տ.) կրթական համալիր ծրագիր.
2. Յա. Լ. Կոլովինսկի, «Մանկական կոլեկտիվ հոգեբանություն».
3. Տիգրան Ենգիբարյան, «Զբոսանքների և էքսկուրսիաների կարևորությունը երեխայի կյանքում».
4. Նախաշավիղներ.
5. Հասմիկ Միտոյան: